

Секція 1 Поняття науково-методичної компетентності педагога в сучасній теорії і практиці

Купрієвич В.О.,

*доцент кафедри професійної і вищої освіти
Центрального інституту післядипломної
освіти ДЗВО «Університет менеджменту
освіти» НАПН України (м. Київ)*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Система освіти спрямована не тільки на підготовку, але й на постійний розвиток професійної компетентності педагога як активного суб'єкта діяльності, пізнання, спілкування. Це забезпечується принципами безперервності та наступності між базовою професійною і післядипломною освітою.

Проблема розвитку професійної компетентності педагогів є актуальною та потребує постійного дослідження. Професійна компетентність (з лат. *professio* – офіційно оголошене заняття; *competo* – досягати, відповідати, підходити), за визначенням Енциклопедії освіти, є інтегративною характеристикою ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця. Компетентність є сукупністю знань і вмінь, необхідних фахівцю для здійснення ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати і прогнозувати результати праці, використовувати сучасну інформацію щодо певної галузі виробництва [2, с. 722]. Професійна компетентність передбачає: сформованість вміння розмірковувати й оцінювати професійні ситуації і проблеми; творчий характер мислення; виявлення ініціативи у ході виконання виробничих завдань; усвідомлене розуміння особистої відповідальності за результати праці.

Питання професійної компетентності знайшли своє відображення у роботах О. Дубасенюк, М. Дяченко, П. Зеєра, І. Зимньої, О. Пометун, Н.

Секція 1 Поняття науково-методичної компетентності педагога в сучасній теорії і практиці

Ничкало, О. Савченко, В. Семиченко, Л. Сергєєвої, В. Сидоренко, С. Шишова, Р. Шаповал. Професійна компетентність вивчається у контексті проблеми реалізації особистісних характеристик педагога, розвитку його професійної свідомості і рефлексії, динаміки професійного самовизначення.

Професіонал – в широкому розумінні це суб'єкт професійної діяльності, котрий має високі показники професіоналізму особистості й професіоналізму діяльності, високий професійний та соціальний статус, систему особистісної та діяльнісної нормативної регуляції, що динамічно розвивається, постійно націлений на саморозвиток та самовдосконалення, на особистісні та професійні досягнення, котрі мають соціально-позитивне значення.

Професіоналізм – високий ступінь оволодіння якоюсь професією, що характеризується майстерністю та високою компетентністю. Досягнення працівником певного рівня професіоналізму базується на набутті ним необхідного обсягу теоретичних знань та оволодінні трудовими вміннями й навичками у практичній діяльності.

Дуже близькою до реального професіоналізму є компетентність, тобто індивідуальна характеристика ступеня відповідності вимогам професії .

Необхідною передумовою професіоналізму є наявність професійної системи вимог до здійснюваної діяльності. Достатньою передумовою постає наявність зразків реальної діяльності, що відповідають цим вимогам.

Професіоналізм людини – це не лише досягнення нею високих виробничих показників, але і особливості її професійної мотивації, система її устремлінь, ціннісних орієнтацій, сенсу праці для самої людини.

Рівень професіоналізму – це якісно визначений ступінь відповідності діяльності фахівця вимогам, що висуваються до нього. Розрізняють такі рівні професіоналізму:

– *Допрофесіоналізм* – рівень дилетанта, новачка у професії, який зазвичай проходить кожен, опановуючи професією.

Секція 1 Поняття науково-методичної компетентності педагога в сучасній теорії і практиці

– *Професіоналізм* – рівень, який охоплює більшу частину життя людини (перетворення фахівця на професіонала). У середині цього рівня виділяють такі етапи: адаптація людини до професії; самоактуалізація людини у професії; вільне володіння професією у формі майстерності.

– *Суперпрофесіоналізм* – рівень, що характеризує розквіт професійної діяльності в її високих досягненнях і творчих успіхах. Люди цього рівня випереджають свій час, готують суспільство і професію до постановки нових задач.

– *Псевдопрофесіоналізм* – рівень, на якому людина зовні досить активно діє, та при цьому спостерігаються деякі деформації у становленні її як професіонала, що призводять до відсутності професіоналізму.

– *Післяпрофесіоналізм* – цей рівень проходять усі люди, що дожили до пенсійного віку, проте проходять всі по-різному.

Соціально-психологічні основи професіоналізму особистості складаються із сукупності соціально-психологічних, соціокультурних та етнопсихологічних знань, умінь і навичок, якими повинен володіти індивід для ефективного здійснення соціальних і міжособистісних відносин (відбиток соціальних оцінок, регуляція поведінки тощо). Соціально-психологічний професіоналізм особистості характеризується визначеним рівнем психологічної готовності здійснювати процес спілкування; наявністю у людини здатності до самооцінки, самоаналізу, саморозвитку, самоорганізації, самоконтролю; здатністю сприймати та оцінювати інших людей у процесі взаємодії; здатністю відтворювати та відображувати соціально-психологічну реальність, активізувати складові комунікативного потенціалу особистості.

Отже, можна виділити такі соціально-психологічні компоненти, які складають основу професіоналізму особистості у спілкуванні: психологічна готовність здійснювати міжособистісні відносини; професіоналізм спілкування та своєрідність взаємин, що складаються між учасниками комунікативного процесу; характеристика соціально-психологічних знань, умінь і навичок,

Секція 1 Поняття науково-методичної компетентності педагога в сучасній теорії і практиці

спеціальних здібностей, які підвищують ступінь готовності до взаємодії; самовиховання, самоосвіта та освіта як передумови досягнення вершин професіоналізму особистості у спілкуванні [2].

Поняття професійної компетентності невіддільне від поняття професіоналізму. Згідно із компетентнісним підходом, прийнятим фахівцями на міжнародному рівні, компетентність у загальному (широкому) розумінні цього поняття представляє собою комплекс різних видів компетентностей, сформованих у ході навчання та дій багатьох інших суспільних та особистісних факторів, і розглядається як здатність людини застосувати (мобілізувати) отримані знання, уміння й досвід.

Науковцями відзначено, що професійна компетентність будь-якого фахівця у такому розумінні розглядається як якісна інтегрована характеристика ступеню оволодіння особистістю своєю професійною діяльністю та передбачає: 1) усвідомлення своїх спонукань до даної діяльності – потреб і інтересів, прагнень і ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності, уявлень про свої соціальні ролі; 2) оцінку своїх особистісних властивостей і якостей як майбутнього фахівця – професійних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей; 3) регулювання на цій основі свого професійного становлення.

Розвиток професійної компетентності – в руках самого педагога, оскільки він усвідомлено регулює стандарти своєї поведінки на основі набутого педагогічного досвіду. Тільки усвідомлений досвід має сенс, через аналітичну діяльність здійснюється рефлексія, яка перетворює «сирий» досвід у особистісне присвоєне знання. У процесі рефлексії відбувається усвідомлення не тільки свого педагогічного досвіду, але й досвіду інших педагогів. Професійному зростанню педагогів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти й підвищення рівня їх професійної компетентності сприяють: високий духовно-моральний імідж закладу освіти, що забезпечують сприятливі творчі умови роботи; систематична самоосвітня діяльність педагога, яка включає навчання на курсах підвищення кваліфікації; участь у проектах,

Секція 1 Поняття науково-методичної компетентності педагога в сучасній теорії і практиці

конкурсах, фестивалях, конференціях, семінарах, педагогічних майстернях, роботі методичних об'єднань, творчих груп тощо; особистісно-зорієнтована методична підтримка діяльності педагога; об'єктивна оцінка праці; моральне й матеріальне стимулювання.

Професійна компетентність педагога – поняття динамічне, багатогранне й багатоаспектне, його зміст змінюється у відповідності із процесами, що відбуваються в суспільстві й освіті. Структура професійної компетентності також повинна періодично видозмінюватися, корегуватися в зв'язку зі стрімким розвитком науки й практики. Питання визначення змісту, форм, рівнів, механізмів та структури «професійної компетентності» педагогів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти потребують подальшої розробки, систематизації, аналізу й узагальнення.

Список літератури

1. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень ; Акад. пед. наук України. К. Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Купрієвич В. О. Професіоналізм і компетентність керівника професійно-технічного навчального закладу. Проблеми та перспективи розвитку робітничих професій у Чернівецькій області: застосування новітніх технологій у навчанні. Зб. ст. обласної наук.-практ. конф. Чернівці: ЧВКУ КНТЕУ, 2016. С. 14–17.